

Стоматолошки факултет – Скопје
Клиника за детска и превентивна стоматологија

ОДНОСОТ СПРЕМА ЗАБИТЕ И НИВНОТО ОДРЖУВАЊЕ ПОСМАТРАН ПРЕКУ ДЕНТАЛНИОТ МОРБИДИТЕТ

Мирчева Мила

Со примената на прашалникот направен е обид да се види одразот на односот на пациентите спрема забите и нивното одржување, врз состојбата на забите. Високиот процент на екстрахираните заби (43,6%), неповолниот однос на екстрахираните и пломбираните заби, како и нискиот индекс на рехабилитација на забите (21,6%) претставуваат објективна потврда на одговорите од прашалникот за постоење на еден пасивен однос кон забите и нивното одржување.

Сознанието, до кое се дошло со напоредно проучување, дека историјата на стоматологијата е постара од историјата на медицината, претставува доказ, колкаво значење отсекогаш им се придавало на забите. Уште од најраните времиња, од примитивниот човек, од Асирците, Египћаните, Феничаните, старите Грци и Римјаните па до денес, забите играле многу важна улога во душевниот живот, тие биле симбол на младоста, силата и убавината па поради тоа и предмет на почитување и обожување. Во „Песна на песните“ Соломон вели:

„Твоите заби се стадо свежо потстрижани овци,
кои доаѓаат од бањање...“

а овците биле највреден имот на номадските Израелци. Кај домородците во Австралија, на младите во пубертетот им ги ваделе предните заби и по обредот ги скривале за да ја зачуваат животната сила што е скриена во забите.

Преку забите биле истакнувани убавината и богатството, па уште од дамнина постоела потреба тие да се зачуваат. Така, во гробниците на старите Етрурци се најдени златни коронки, како и други протетски конструкции, кои, покрај својата функција, претставувале и украс. Од патописот на Марко Поло (околу 1280) дознаваме дека старите Кинези ставале мали златни плочки од букалната страна на забите како украс. Во Колумбија, Турција, па и во некои краишта од нашата земја, сè уште се ставаат златни коронки на здрави, предни заби на барање од пациентите.

Денес, во времето на техниката и електрониката, кога на модерниот човек, за просперитет во приватниот и општествениот живот, му е неопходна, покрај здравјето, и пријатна и негувана надворешност, би требало, и поради поголема распространетост на кариесот, што оди со цивилизацијата, да постои и поголема грижа за забите. Дали е тоа така? Нашите сознанија од практиката, како и од литературните податоци со кои располагаме, не претставуваат позитивен одговор на ова прашање.

Kirchoff (1967) зборува за постоење на епидемиолошка криза во стоматологијата, зашто и покрај подобрените терапевтски можности, 96% од германското население имаат заболувања на устата, забите и вилиците. Во една обемна анализа, направена од Мирчев во 1977 год., за едентацијата и присутните протетски реставрации кај возрасното население од Скопје, вредноста за морталитетот на забите изнесува 24,2%, а индексот на рехабилитацијата 30,5%.

Сигурно дека причините за лошата состојба на забите се многубројни, но во овој труд ќе се обидеме да добиеме одговор, колку ваквата состојба е одраз на односот на пациентите спрема забите и нивното одржување.

Материјал и метод

Кај 187 родители, кои ги придружувале своите деца на Клиниката за детска и превентивна стоматологија, применет е прашалник, подготвен за ова испитување, во кој прашањата се формулирани така, да се добие одговор за односот на испитаниците спрема забите и нивното одржување. Субјективните искази од прашалникот се објективизирани преку систематски прегледи на забите и преку одредување степенот на оралната хигиена. Од податоците на систематските прегледи на забите пресметани се: индексот на санација на кариесот (ИСК), морталитетот на заби (МЗ) и индексот на рехабилитацијата на забите (ИРЗ).

Степенот на оралната хигиена е одредуван по поедноставениот метод на Green и Vermillion (ОХИ-с), а наодите од 0 до 3 се класифицирани во три степени.

Резултати и дискусија

ТАБЕЛА 1.

ДЕНТАЛЕН МОРБИДИТЕТ И ИНДЕКСНИ ВРЕДНОСТИ

К	Е	П	КИП	ИСК	МЗ	ИРЗ
12,4%	43,6%	43,8%	13,0	77,8%	20,5%	21,6%

Анализата на денталниот морбидитет го покажа следново: просечниот кариес индекс (КИП) изнесува 13,1, што, според интернационалната класификација на стоматолошките заболувања што ја препорачува Светската здравствена организација, спаѓа во петтата категорија и означува многу висок интензитет на кариес.

Во вкупниот збир на КЕП, екстракциите и пломбите се застапени со ист процент (43,6:43,8%), што се смета за неповолно, зашто на секој пломбиран заб доаѓа по еден екстрахиран.

Индексот на санација на кариесот (ИСК) од 77,8% е релативно висок и задоволува ако го споредиме со истиот индекс кај населението на Нови Сад – 40,6% или населението од риечкото подрачје – 33,7%. Спротивно на тоа, индексот на рехабилитација на забите (ИРЗ) е изразито низок – 21,6% (Н. Сад – 35,2%, Риека – 49,7%) и покажува дека само една петтина од екстрахираните заби протетски се надоместени. (Hraste, 1982, Tatić и сор. 1983).

Морталитетот на забите (МЗ) од 20,5% е релативно висок, со оглед на просечната возраст на испитаниците, која изнесува 36 години.

Индексот на оралната хигиена (ОХИ) изнесува 1,6 и спаѓа во групацијата на задоволителна хигиена, ако распонот од 0 до 1 се смета како добар, а од 2–3 е лош, односно хигиената не задоволува.

Индексните вредности добиени врз основа на прегледи на заби претставуваат потврда на одговорите добиени во прашалникот, односно доказ се за еден релативно пасивен однос на пациентите спрема забите и нивното одржување.

Само 32,1% од анкетираниите одат редовно кај стоматолог, а дури 66,0% посетуваат стоматолошка амбуланта само кога имаат болки. 39,2% од испитаниците, сознанието дека имаат кариозни заби го сфаќаат како проблем, но не бараат решение.

Поаѓајќи од претпоставката дека за ваквата состојба на забите е виновно ниското ниво на здравствената просветеност, направивме преглед на професиите, односно образованието на испитаниците. Добиените податоци покажуваат дека само 21,0% имаат нишо, додека 68,7% имаат средно или високо образование, кое, претпоставуваме, гарантира и одредено ниво на здравствена просветеност.

Во одговорите од прашалникот, 100% од анкетираниите се изјаснија дека забите им се многу значајни: 69,6% за мастикација и естетика, 23,2% само за мастикација и 7,1% само за естетика. Ако ги споредиме овие одговори со индексните вредности за состојбата на забите, ќе дојдеме до едно суштинско прашање, на кое уште немаме одговор: зошто постои контрадикторност помеѓу релативно високата оценка на значењето на забите, од една страна, и изразитиот недостиг на самодисциплина за одржување на забите? Ако за современиот човек надворешниот изглед, пред сè подрачјето на лицето и забите, претставува значаен фактор за самосвест и лично чувство на вредност, ако, врз основа на психолошките студии на Freud (цит. по Elhardt, 1962), забите имаат многу поголемо значење од она што произлегува од нивната анатомска структура и функција, па се сметаат како прасимбол на младоста и силата, потенција во најширока смисла, накит и убавина, зошто е присутен овој недоволно активен однос спрема забите, во смисла на нивното одржување, со сите последици што произлегуваат од таквиот однос.

Според Streich-Schlossmacher (1978), овој расчекор помеѓу високата оценка на вредноста на забите и недоволно развиената самодисциплина за нивното одржување, мора да се третира како психолошки проблем.

Заклучок

Ако кажеме, во заклучок, дека прикажаниот дентален морбидитет е последица на пасивниот однос спрема забите и нивното одржување, тоа би било еднострано набљудување на проблемот, зашто знаеме дека постојат цела низа други причини, кои придонесуваат кон ваквата состојба. Меѓутоа, сознанието до кое дојдовме во овој труд, дека лошата состојба на забите во голема мера е одраз и на неадекватниот однос кон забите, пружа можност да се дејствува и на тој план. Тоа значи дека улогата на стоматологот, без оглед дали работи со деца или со возрасни, не се сведува само на неговата терапевтска активност, туку тој постојано мора да дејствува и како воспитувач и да настојува кај пациентите да развива активен однос кон забите и чувство на одговорност за нивното здравје.

DENTAL HEALTH HABBITS IN RELATION TO DENTAL MORBIDITY

Summary

Questionnaire scores displayed that bad health condition of teeth in the group expressed by index values, is beside for other reasons resulting from a relatively passive attitudes toward teeth and their health maintenance.

Литература

1. Elhardt, S.: Über den Umgang mit schwierigen Patienten, DZZ, 17, 1253, 1962
2. Храсте, Ј.: Социјална стоматологија и епидемиологија, Школска књига, Загреб, 1982
3. Kirchoff, W.: „Die Angst des Erwachsenen vor der zahnärztlichen Behandlung“, Zahnärztliche Praxis, 135, 1976

4. Мирчев, Е. Корелација помеѓу екстрахираните заби, најдените и потребните протетски реставрации, Хабилитационен труд, Скопје, 1977
5. Tatić, E. Milutinović, M., Vojinović, J.: Preventivna stomatologija u praksi, Novi Sad, 1983
6. Streich-Schlossmacher, E.: Psychologische und psychosomatische Aspekte in die Zahnheilkunde“, Schweiz. Msch. Zahnheilk., 6, 633, 1978